

Nr 25

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motion om forskning rörande samhällets insatser för de handikappade.

Motionen

I motionen 1973:709 av herr Johansson i Jönköping m. fl. (s) hemställs att riksdagen ger Kungl. Maj:t i uppdrag att främja forskning för utvärdering av åtgärder för handikappade från samhällsekonomiska och andra synpunkter, i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Samhällets åtgärder för handikappade syftar till att tillgodose de handikappades särskilda behov och underlätta för dem att leva med i samhället. Åtgärderna för handikappade sätts in på en rad områden. De avser rehabilitering, undervisning, utbildning, vårdtjänst, arbete, bostäder, hemhjälp, färdtjänst, hjälpmedel, institutionsvård samt förtidspensioner och invalidersättningar inom folkpensioneringen och förtidspensioner inom ATP.

Statens kostnader budgetåret 1973/74 för stöd som mer direkt avser handikappade har i propositionen 1973:1 beräknats till ca 3 700 milj. kr., varav ca 1 965 milj. kr. avser kostnader för förtidspensioner och andra förmåner för handikappade under socialhuvudtitelns folkpensionsanslag. Härtill kommer att förtidspension från ATP till handikappade under budgetåret 1973/74 beräknas utgå med 1 170 milj. kr.

Även primärkommunerna och sjukvårdshuvudmännen svarar för väsentliga insatser inom handikappområdet. Genom den uppsökande verksamheten i kommunerna ges möjlighet att uppdaga och tillgodose enskilda behov. Primärkommunernas och sjukvårdshuvudmännens insatser utgörs framför allt av omvårdnad, service och rehabilitering.

I motionen 1973:709 erinras om de stora insatserna från samhällets sida för att underlätta de handikappades situation. Motionärerna framhåller samtidigt behovet av ytterligare insatser och efterlyser en samlad bedömning och utvärdering av åtgärderna för handikappade. Först härigenom synes det enligt motionärernas mening möjligt att få belyst om avvägningen mellan olika handikappåtgärder är den riktiga från den handikappades och från samhällets synpunkter. Motionärerna ser denna utvärdering även som ett viktigt moment när det gäller att ytterligare öka det ekonomiska utrymmet för handikappinsatser. Motionen utmynnar i förslag om att riksdagen skall ge Kungl. Maj:t i uppdrag att främja forskning för utvärdering av åtgärder för handikappade från samhällsekonomiska och andra synpunkter.

Samhället har under det gångna årtiondet på ett klarare sätt än förut blivit medvetet om handikappades särskilda behov och med allt större kraft verkat för att tillgodose dessa. Utskottet har pekat på de betydande insatser som redan i dag görs från samhällets sida. Inom en rad forskningsområden bedrivs omfattande aktiviteter som syftar till att förbättra de handikappades situation.

Handikappinstitutet inrättades den 1 juli 1968. Institutet, som drivs gemensamt av staten och Svenska centralkommittén för rehabilitering (SVCR), är centralt organ på hjälpmedelsområdet. Det har viktiga uppgifter i fråga om bl. a. planering och samordning av forsknings- och utvecklingsarbete. Statens arbetsklínik prövar handikappades förutsättningar för olika arbeten samt bedriver därmed sammanhängande forskning och medverkar vid utbildning av rehabiliteringspersonal. Den 1 juli 1970 inrättades en avdelning för handikappforskning vid universitetet i Göteborg.

En inom samarbetskommittén för social forskning tillsatt särskild utredningsgrupp har fått i uppdrag att göra en analys av behov, resursfördelning och inriktning av den sociala sektorns forskning och utvecklingsarbete samt forskningens och utvecklingsarbetets roll i den sociala sektorns planering. Utredningsgruppen har nyligen framlagt en delrapport I, Resurser och organisation för forskning och utvecklingsarbete inom socialsektorn, vilken rapport är ett faktaunderlag och kommer att följas av en andra rapport med förslag beträffande forskningens dimensionering, inriktning och organisation. I syfte att få en överblick över resurserna för forskning och utvecklingsarbete (FoU) inom socialsektorn har utredningsgruppen låtit genomföra en enkätundersökning omfattande bl. a. handikappvärden. Till handikappområdet har förts all FoU avseende somatiskt, psykiskt och socialt handikappade, exempelvis forskning angående handikappades (vuxna och barn) levnadsförhållanden, såsom bostad, ekonomiska situation, vård- och servicebehov, fritidsverksamhet, utbildning och förvärvsarbete (arbetsvård, omskolning, arbetsträning, skyddade verkstäder) samt FoU-arbete rörande tekniska hjälpmedel för handikappade. Området har sålunda givits en vid definition och innefattar såväl ekonomiska och sociala serviceåtgärder som vissa arbetsmarknadsfrågor.

I detta sammanhang är vidare av intresse att en sakkunnig tillkallats för att gå igenom det socialpolitiska bidragssystemet i syfte att klarlägga eventuella brister i avseende på samordningen av olika bidragsformer och att det pågår en undersökning om invaliditetsförmånerna inom den allmänna försäkringen.

Utbildningsutskottet konstaterar att handikappforskning i Sverige bedrivs vid en rad olika institutioner såsom handikappinstitutet, olika vetenskapliga institutioner m. m. Finansieringen av forskningen uppvisar en något splittrad bild med medverkan från bl. a. statliga forskningsråd samt andra offentliga och privata institutioner. Detta förhållande förklaras av att det här är fråga om en i hög grad tvärvetenskaplig forskning. Enligt vad utskottet inhämtat kommer den förutnämnda

utredningsgruppen inom samarbetskommittén för social forskning att i sin andra rapport ta upp frågor som gäller utvärderingen av sociala och andra reformer. I rapporten avses handikappområdet att behandlas separat.

Utskottet vill erinra om att Nordiska rådet vid sin 21:a session tidigare i år antagit en rekommendation rörande forskning på handikappvårdens område. Rekommendationen är av följande lydelse: "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser."

Utskottet vill vidare erinra om att sakkunniga tillkallats för utredning rörande forskningsrådets inom utbildningsdepartementet verksamhetsområde. Vidare har inom riksdagens revisorers kansli utarbetats en granskningspromemoria angående den av staten finansierade forskningsverksamheten. I promemorian behandlas bl. a. frågan om utvärdering av olika forskningsinsatser. Slutligen vill utskottet i likhet med motionärerna peka på institutets för social forskning viktiga uppgift att genom förmedling av forskningsuppdrag och på annat sätt åstadkomma ett effektivt utnyttjande av de samlade resurserna för social- och arbetsmarknadspolitisk forskning.

Utskottet är ense med motionärerna om vikten av en adekvat utvärdering av de insatser samhället gör för alla dem som i ett eller annat avseende är handikappade. En sådan utvärdering är nödvändig för att det skall vara möjligt att rätt bedöma vilka ytterligare samhällsinsatser som behövs och för att den rätta prioriteringen mellan dessa insatser skall kunna göras. Med hänsyn emellertid främst till det inom samarbetskommittén för socialt arbete pågående utredningsarbetet anser utskottet att det ifrågavarande yrkandet i motionen 1973:709 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1973:709.

Stockholm den 26 april 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s), Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c).

